

DE VERKIEZINGSUITSLAG

‘EEN GROTE OPLUCHTING’

Viel het mee of tegen voor wie Nederland heeft gekozen? En met welk kabinet is ondernemend Nederland beter af? Ceo's en ondernemers geven een eerste reactie. 'Nu is er ruimte voor innovatie en vernieuwing.'

Daniël Ropers (44)

is ceo van webwinkel Bol.com

DANIËL ROPERS: 'ZOEKEN NAAR EEN STABIELE COALITIE'

'Ik ben opgelucht en zelfs een beetje enthousiast. Het interessante is dat er geen duidelijke concentratie is. Wel zijn er veel middenpartijen met een behoorlijk aantal zetels, die qua grootte dicht bij elkaar liggen. De gevreesde situatie met een coalitie van veel partijen is niet nodig. Tegen een formateur zou ik zeggen: Zoek naar een stabiele coalitie die de rit uit kan zitten.'

'De digitalisering van de maatschappij met de enorme hoeveelheid kansen voor burgers, bedrijven, en de overheid zelf, en met – natuurlijk – ook een aantal risico's, is hét onderwerp van deze tijd. Dat vraagt om interesse, en begrip, en vervolgens beleid. Dit kwam de vorige regeringsperiode tekort, en ontbrak ook in de verkiezingsprogramma's. Wat mij in de

praktijk van de afgelopen jaren trouwens opvalt, is dat meningen over digitaliseringstema's vrijwel niet met de partijpolitieke kleur te maken hebben, maar vooral met de interesse voor en kennis ervan bij onze ambtenaren, volksvertegenwoordigers, en de regering.'

'Burgers en bedrijven hebben belang bij continuïteit. De formateur moet een groep partijen bij elkaar brengen die gestoeld zijn op de gedachte dat de wereld verandert en dat we daar mee om moeten gaan. Onderwijs is dan echt, echt, echt cruciaal. En natuurlijk duurzaamheid. Een bedrijf als het onze, dat nog zoveel beloftes voor de toekomst kan en wil waarmaken, heeft niets aan een steeds verder uitgeholde maatschappij waar de laatste het licht uit doet.'

AB VAN DER TOUW: 'POSITIEVE KEUZE VOOR VERANDERING'

'Ik ben zeer positief over de uitslag. Het wijst op een positieve keuze voor partijen die verandering willen. En er is een behoorlijk verlies voor de populistische partijen, in elk geval scoorden ze veel lager dan was verwacht. Vanochtend ben ik al telefonisch door mijn Franse en Duitse collega's gefeliciteerd met dit teken van stabiliteit in Nederland. Leuk dat dat zo gepercipieerd wordt.'

'Voor een nieuwe coalitie zie ik voor de formateur één erg logische weg. De VVD is de grootste partij. CDA en D66 zijn zo gegroeid, die móeten wel in de regering. Er is dan nog een vierde partij nodig voor een meerderheid. Met linkse partijen wordt de gordiaanse knoop alleen maar ingewikkelder. ChristenUnie was een stabiele gedoogpartner. Die zal van D66 verlangen dat die hun euthanasiewetgeving

opgeeft en ik geloof niet dat D66 daar zo'n halszaak van gaat maken dat ze een coalitie laat mislukken.'

'Het nieuwe kabinet moet zich zo snel mogelijk bezig houden met het repareren van de samenhang in de EU, inclusief de mogelijkheid om de Engelsen te laten terugkeren. Daarnaast moet er volop ingezet worden op investeren in de innovatiekracht van Nederland in combinatie met verduurzaming.'

'En dan zeg ik: onderwijs, onderwijs, onderwijs. De babyboomers gaan binnenkort echt allemaal met pensioen. Vooral op mts-niveau gaat dat voor problemen zorgen. Talent wordt schaars. Je zal daar constant aan moeten werken. Mensen zullen er aan moeten wennen dat ze minstens twee keer in hun leven een grote scholingsperiode doormaken.'

Ab van der Touw (61)

is ceo en voorzitter van de raad van bestuur van Siemens Nederland

MARRY DE GAAY FORTMAN: 'GRAAG EEN GROEN, LIBERAAL KABINET'

'Een grote opluchting, de verkiezingsuitslag. Het land is bestuurbaar gebleven en dat is goed voor ondernemend Nederland. Met D66 en GroenLinks als grotere partijen moet er nu ruimte komen voor innovatie en vernieuwing. Op het gebied van energie en klimaat bijvoorbeeld. Het vorige kabinet heeft daar niet genoeg aandacht voor gehad. Tijd voor een turbo wat mij betreft.' 'Jesse Klaver is in staat gebleken een enorme beweging op gang te krijgen. Een opkomst van ruim 80 procent is echt heel hoog en dat is mede aan hem te danken. Hij heeft jongeren naar de stembus gekregen. Ik vind dan ook dat GroenLinks in een kabinet hoort met de drie middenpartijen. Of dat realistisch is? In grote steden zoals Amsterdam kan de VVD ook prima samenwerken met GroenLinks, dus waarom landelijk niet?' 'Zelf heb ik op D66 gestemd. Dat is de partij die

de afgelopen jaren de meeste hervormingen heeft ingebracht door bij onderhandelingen extra investeringen te eisen, zoals in onderwijs. Ik hoop dat D66 nu net zoveel daadkracht kan laten zien. Ook als het gaat om de zaak waar ik me hard voor maak, Topvrouwen.nl.' 'Naast energie en klimaat hoop ik ook dat dit kabinet aandacht heeft voor kwetsbare groepen in de samenleving, die de afgelopen jaren harde maatregelen te verduren hebben gehad. Zo'n groen, liberaal kabinet moet daar oog voor hebben. Iedereen moet mee kunnen doen in onze maatschappij.'

PIETER MAGELSE/NFP PHOTOGRAPHY

Marry de Gaay Fortman (51)

is advocaat en partner bij Houthoff Buruma in Amsterdam

ALLARD CASTELEIN: 'LAND HEEFT NU STABILITEIT NODIG'

'Als ik kijk naar hoe het beeld vlak voor de verkiezingen was, dan denk ik dat wij redelijk tevreden kunnen zijn met deze uitslag. Wel maak ik me nog steeds zorgen over het politieke landschap dat steeds verder versplintert. Er zijn minimaal vier en misschien zelfs wel vijf partijen nodig om een coalitie te vormen.' 'Ik denk dat de VVD, CDA en D66 weinig moeite zullen hebben om een regeerakkoord te smeden. Maar daar moet een partij bij en het gaat lastig worden om een partner te vinden. Daarmee zal het formatieproces misschien lastig worden. Wie erbij moet? GroenLinks lijkt een optie, maar is toch wel radicaal anders dan de andere partijen. Met de ChristenUnie is er wel een erg marginale meerderheid. Uiteindelijk wordt het wellicht wel de PvdA.' 'Ik pleit in elk geval voor een ruime meerder-

heid, want het land heeft nu stabiliteit nodig. Er moet een kabinet komen dat het vier jaar volhoudt. Dat is belangrijker dan een heel snel formatieproces. Beleid dat zigzagt of op de korte termijn gericht is, daar heeft het bedrijfsleven absoluut geen behoefte aan. Ik hoop in elk geval op veel meer investeringen in mobiliteit en bereikbaarheid dan nu in de partijprogramma's staan. Daarnaast moet dit kabinet het klimaatakkoord van Parijs vertalen in concreet beleid voor de lange termijn. Als bedrijven weten hoe de energietransitie wordt vormgegeven, hebben ze houvast en kunnen ze investeren.'

JAN DE GROEN/HH

Allard Castelein (58)

is president-directeur van het Havenbedrijf Rotterdam

MERIJN EVERAARTS: 'SUPERMOOI SIGNAAL NAAR EUROPA'

'Ik ben superblij dat de PVV niet de grootste partij is geworden. Daarmee hebben we niet gekozen voor populisme en dat is een supermooi signaal naar heel Europa. We hebben geleerd van de Brexit en de verkiezing van Trump. Tegelijkertijd ben ik ook teleurgesteld. Rechts heeft gewonnen in Nederland en daarmee de stem vóór kapitalisme, de consumptiemaatschappij en hebzucht. Dat is niet mijn Nederland. Ik heb zelf op de Partij voor de Dieren gestemd. Voorheen stemde ik op GroenLinks, maar Marianne Thieme maakt zich consequenter hard voor ons milieu en het klimaat. Het goede nieuws is: dat dat ook nodig is, zien meer mensen in Nederland. Zowel GroenLinks als de Partij voor de Dieren hebben fors gewonnen.'

'Als het aan mij lag zou er een progressief linkse coalitie komen met D66, GroenLinks, Partij voor de Dieren en misschien PvdA. Die hebben alleen

geen meerderheid in de Tweede Kamer. Dus het zal wel uitdraaien op VVD, D66, CDA en ChristenUnie. Niet echt partijen die vooral met het milieu bezig zijn, maar dat zouden ze wel moeten doen. Elektrisch rijden stimuleren, zou prioriteit moeten krijgen en investeren in innovatie om vormen van slim vervoer te ontwikkelen waardoor we met een kleiner wagenpark toe kunnen. En natuurlijk moet dit kabinet óók zorgen dat we de afspraken uit het klimaat-akkoord van Parijs nakomen.'

JEROEN POORTVLIET

Merijn Everaarts (44)

is oprichter en eigenaar van Dopper

DIDA KULDER

MARPHEN MIJNALS: 'MAAK PVV ONDERDEEL VAN COALITIE'

'Deze uitslag had ik wel verwacht. Uiteindelijk wint gematigd rechts in Nederland het van meer extreem rechts. Dat de PVV de tweede partij is geworden, verbaast me dan ook niets. Het geeft vooral aan dat er iets moet veranderen in Nederland.'

'Zelf heb ik deze keer CDA gestemd. Als ondernemer kies ik meestal voor de VVD, maar ik ben wel redelijk gecharmeerd van Sybrand Buma. Hij is gematigd en gaat ook gematigd met geloofskwesties om. Dat is nu wel een goed geluid.'

'Wat mij betreft moet de PVV in elk geval onderdeel uitmaken van een coalitie. Ik weet dat vrijwel iedereen die partij heeft uitgesloten, maar toch zou het goed zijn. Juist omdat de PVV een tegengeluid geeft en aanzet tot

denken. Hoe mijn 'ideale' coalitie er dan uit zou zien? Die zou bestaan uit PVV, D66, VVD en CDA: progressief rechts en uit op verandering.'

'Een nieuw kabinet moet meteen aan de slag met de regelgeving voor de arbeidsmarkt. Soepeler contractvormen én duidelijkheid voor bijvoorbeeld zzp'ers. Nu *killt* de regelgeving ondernemersgeest in plaats van die te stimuleren. Daarnaast moet er meer geïnvesteerd worden in ouderenzorg en defensie.'

'Als de partijen straks aan de onderhandelings-tafel zitten, is het belangrijk dat ze écht naar elkaar luisteren. Goed uitzoeken waar de pijnpunten zitten en wat voor wie écht belangrijk is. Dan krijg je tenminste een stevige coalitie.'

Marphen Mijnaals (39)

is eigenaar van KingCoffee (mobiele koffiewagens)

Tessa Monfrooy (27)

is eigenaar van Dorstlust, groothandel in 'alternatieve' dranken in Amsterdam

TESSA MONFROOY: 'BLIJ DAT POPULISTISCHE GELUID IS INGEDAMD'

'De verkiezingsuitslag valt me mee. Ik ben blij dat het populistische geluid is ingedamd, alhoewel het niet weg is: de PVV is nog steeds de tweede partij. In de campagne is de strijd tussen de VVD en de PVV niet van de grond gekomen. Met de Turkije-affaire heeft Mark Rutte goed leiderschap getoond. De VVD heeft het ook helemaal niet slecht gedaan de afgelopen vier jaar.'

'Ik heb zelf D66 gestemd. Die partij is ook goed voor ondernemers, legt het accent op positivisme en hoop, en besteedt ook aandacht aan het klimaat. De meest logische coalitie is VVD, D66, CDA en als het lukt GroenLinks erbij. Die partij moet beloond worden voor het verkiezingsresultaat, en is goed voor het milieu. Tijdens de formatie moet er volgens mij vooral naar de positieve kanten worden gekeken, naar wat de partijen bindt. Stuur op vertrouwen en blijf weg van populisme.'

'Het nieuwe kabinet moet ervoor zorgen dat

werken loont, voor werknemers en voor ondernemers. Ik denk dan vooral aan het verkleinen van de wig, het verschil tussen wat een werkgever aan loonkosten betaalt en de werknemer uiteindelijk krijgt. En als de lasten op arbeid omlaag gaan, mogen de milieulasten omhoog. Het kan niet anders, als je naar de toekomst van de wereld kijkt.'

FARID DARKAOU: 'INVESTEER NU VOORAL IN VERBINDING'

'Wat heel positief aan de uitslag is, is het symbolische karakter van het feit dat de PVV niet de grootste partij geworden is. Aan de andere kant: iedereen zegt nu wel dat het populisme is ingedamd, maar ik betwijfel of dat ook echt zo is. In feite is het populisme juist verder verspreid doordat VVD en CDA het hebben overgenomen.'

'Maar ondanks dat ben ik blij met de uitslag. Omdat GroenLinks en D66 de echte winnaars zijn van deze verkiezingen. Dat zijn partijen met een ondubbelzinnig verbindende boodschap en hun zetelaantal is enorm gegroeid.'

'Het zou goed zijn als er nu een coalitie komt van VVD, D66, CDA aangevuld met GroenLinks. Dat wordt lastig aangezien de standpunten van de VVD en GroenLinks nogal uit elkaar liggen. GroenLinks zal ook bang zijn de doodskus van de VVD te krijgen, die de PvdA

nu heeft ontvangen. Maar voor Nederland zou het goed zijn. Nederland is nu zo gepolariseerd. D66 en GroenLinks zijn juist de partijen die zullen investeren in verbinding. En in duurzaamheid. Dat is echt hard nodig.'

'Waar ik niemand over hoor: de uitslag is eigenlijk ook een stem vóór Europa. Er is geen draagvlak meer voor een Nexit en dat is goed. We hebben de Europese Unie hard nodig. Alleen overleven we het niet.'

Farid Darkaoui (42)

is directeur van Zaken Expert, een bureau voor stedelijke economie en ondernemerschap

MARTIN BEEKMAN/HH

Het wordt nog spannend: welke coalitie rolt er straks uit? Progressief en groen of toch...

JOS DE BLOK: 'JEUGD MOET OPLOSSINGEN BRENGEN'

'Het valt me mee dat de PVV niet de grootste is geworden. Maar het valt me tegen dat we meer richting midden en rechts gaan. De balans valt wat weg. Toegespitst op de zorg denk ik dat we eerder meer dan minder marktwerking krijgen, terwijl er een langetermijnvisie op structurele veranderingen nodig is. De zorg moet worden verplaatst van het ziekenhuis naar thuis, naar de wijk waar mensen wonen. Het systeem van verpleeghuizen is aan vernieuwing toe. Dat kun je niet aan de markt overlaten.'

'Deze keer heb ik GroenLinks gestemd. Normaal stem ik SP. De jeugd moet de oplossingen brengen. Bij GroenLinks zie ik jong elan en het openstaan voor anderen. Jongeren combineren visie met pragmatisme, en zijn meer gericht op samenwerking. Ik vond de verkiezingscampagnes ook te weinig op inhoud en te veel op angst voor elkaar gericht.'

Volgens mij bereik je de kiezers meer met een inspirerende toekomstvisie.'

'Ik hoop dat het mogelijk is GroenLinks bij een coalitie van VVD, CDA en D66 te betrekken. Op het punt van de zorg zie ik dan nog wel mogelijkheden bij D66 en GroenLinks. Ook is het milieu daarbij gebaat. Zorg en milieu zijn toch wel de zaken waar ik sterk aan hecht.'

'De formatie moet niet weer een kaartspel worden, waarbij belangen worden uitgeruild tussen de partijen. Ga nu eerst eens een langetermijnvisie ontwikkelen.' ■

Kijk ook eens op www.opiniebladforum.nl

VINCENT JANNINK/ANP

Jos de Blok (56)

is directeur van de landelijke thuiszorgorganisatie Buurtzorg